

“Interna revizija je jedina funkcija u nekoj organizaciji koja može sagledati sve,”
Jean Pierre Garitte (SIGMA)

Dobrodošli u šesti bilten Zajednice prakse Interne revizije PEM-PAL-a. Bilten će biti rasejan članovima PEM-PAL-a i ostalim zainteresovanim licima i profesionalcima koji žele da budu u toku sa

PEM-PAL
 Internal audit COP
 workshops on Internal
 Audit Manual and Training
 and Certification
 October 14-19, 2010
 Bled

Svrha ovih radionica posvećenih temi interne revizije je bila da se stvori zajedničko razumevanje u vezi Priručnika IR u zemljama članicama PEM-PAL-a, i da se napravi veza između KZ (korpusa znanja) i T&S, kao i postavljanje KZ u okvir sistema T&S internih revizora. Obe radionice nadovezuju se na plenarne radionice internih revizora koje su se održale u Sloveniji (2006), Moldaviji (2007), Turskoj (2008), trening IR na temu metoda uzorkovanja u Sloveniji (2009) i u Ukrajini (2010). Svi materijali sa prethodnih radionica se mogu naći na internet stranicama PEM-PAL-a (www.pempal.org).

poslednjim informacijama koje se odnose na PEM-PAL, kao što su događaji u najavi, pregledi, mogućnosti i ostale korisne informacije. Ovaj bilten ima za cilj da predstavi 6. Plenarnu radionicu ZP interne revizije koja se održala na Bledu, Slovenija – Radionica o Priručniku interne revizije, i Radionica o treningu i sertifikaciji.

Sadržaj:

- 6. radionica ZP IR
- Iskustva zemalja učesnica u vezi Priručnika IR
- Input od strane Jean Pierre Garitte-a (SIGMA)
- Goruće rasprave
- Case clinic
- Korpus znanja u oblasti T&S (trening i sertifikacija)
- Posebna zahvalnica!
- Predstojeće aktivnosti

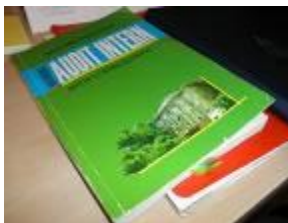
Po zahtevu članova, fokus rasprava plenarne radionice koja se odnosila na Priručnik IR bio je na specifičnim temama identifikovanih od strane članova tokom prethodnih radionica ZP IR. One su uključivale standarde IR, sadržaj Priručnika IR, osnovna poglavlja i informacije koje je „poželjno“ imati. Pre početka rada, članovi su bili podeljeni na 3 rukovodeće grupe:

Aktivisti agende, Društveni izveštači i Kritički prijatelji.

Kao fasilitatora radionica imali smo Beverly Trayner. Ona je pomogla našem povezivanju preko gore spomenutih grupa.

Tokom prvog dana radionice predstavljene su dve prezentacije u vezi Priručnika IR – jedna iz Hrvatske, od strane Ljerke Crnković, i druga iz Moldavije, od strane Cristine Scerbine. Ljerka Crnković je predstavila pravni okvir koji pokriva funkciju IR, faze razvoja Priručnika IR i potrebe da se razvije 4. verzija Priručnika IR u Hrvatskoj. Tokom svoje prezentacije Ljerka je naglasila da „govor treba biti kao suknja – dovoljno dobar da se pokrije tema i dovoljno kratak kako bi bio interesantan“.

Cristina Scerbina je predstavila Priručnik IR Moldavije; njegovu pokrivenost na osnovu Standarda IR i njegov sadržaj. Ona je naglasila da je

upravljanje rizicima vrlo važno, toliko da interni revizori vide rizike čak i u svojim snovima. Obe prezentacije su bile

interesantne i članovi su postavljali dosta gorućih pitanja.

PEM PAL članovima je bilo vrlo značilo uključenje gospodina Jean Pierre Garitte-a (SIGMA stručnjaka) u rad radionice, koji je tom prilikom

obeležio svoje 34-godišnje iskustvo u oblasti interne revizije.

On je predstavio prezentaciju

koja se ticala Okvira međunarodnih profesionalnih praksi (IPPF) i posebno naglasio strukturne elemente funkcije interne revizije. On je više od 20 godina bio

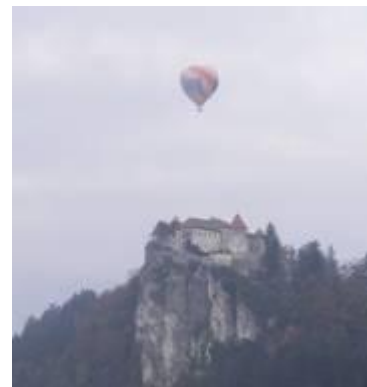
direktor interne revizije u J. Van Breda & Co. On je profesor na predmetima Korporativnog upravljanja, i Internih i informacionih revizorskih sistema na UAMS školi menadžmenta u Antverptu, i u instituciji Vlaamse Economische Hogeschool u Briselu. Bio je gostujući profesor na Erasmus Univerzitetu u Roterdamu, i na South Bank Univerzitetu u Londonu. Na nivou evropskih institucija, šest godina je bio predsednik Evropske konfederacije instituta internih revizija (ECIIA).

Rad se nastavio prezentacijom Tomislava Mičetića koji je istakao rezultate popunjenih upitnika u vezi Priručnika IR u svrhu procene trenutne situacije u zemljama članicama PEM-PAL-a koja se odnosi na pokrivenost Priručnika IR IPPF-om.

Tomislav se takođe osvrnuo na Model sposobnosti interne revizije u javnom sektoru. Naglasio je da je Model sposobnosti IR mapa puta ka sistematskom unapređenju.

U međuvremenu, Ljerka (Hrvatska) je videla balon koji je leteo na nebu.

Tomislav, kako je vrlo kreativan i pošto je bio inspirisan balonom, razvio je novi logo ZP IR PEM PAL-a.

Pem-pal podmornica - Balon - nivoi razvoja

Drugii dan je takođe bio vrlo dinamičan i produktivan. Članovi su pripremili sadržaj modela Priručnika IR, uključujući poglavlja i potpoglavlja. Zemlje učesnice su pripremile postere osvrćući se na najvažnije elemente i informacije koje je „poželjno“ imati, a koje Priručnik IR treba pokriti.

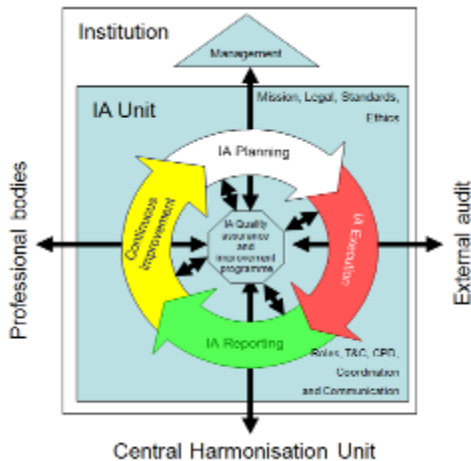
Nakon puna dva dana konstruktivnih rasprava i gorućih debata, svaka od rukovodećih grupa je trebala da predstavi rezultate svog rada.

Ova praktična vežba je nastavljena case clinic-om, u kome je Zamira Omorova (Republika Kirgiz) bila pacijent, a ostali su bili lekari.

Zamira se osvrnula na neka goruća pitanja koja su se odnositela na potreb

u Strateškog planiranja unutar jedinice interne revizije, na temu materijalnosti i na obseg pokrivanja Priručnika IR.

Albana Gjinopulli (Albanija) je bila vrlo aktivno uključena u ovu temu i zajedno sa drugim članovima je preporučivanjem ideja pomogla Zamiri.

Aktivisti agende (Ahmet Baspinar, Albana Gjinopulli, Aurelia Coman, Cristina Scerbina, Jean Pierre Garitte, Ljerka Crnković, Tomislav Mičetić i Zelika Knežić) – su trebali da identifikuju i da naglase moguće teme sledećih radionica ZP PEM PAL-a.

Osiguranje kvaliteta;

1. Revizorski odbor;
2. Uzorkovanje/materijalnost;
3. Prevara i korupcija;
4. Procena rizika;
5. Outsourcing – Co sourcing;
6. Nadoknade za interne revizore = održivost;
7. Model interne revizije / šablon;
8. Evaluacija kapaciteta priručnika interne revizije koji treba biti primenjen;
9. Izjava o osiguranju;
10. Transparentnost dokumenata interne revizije;
11. Politička svest (ton sa vrha);
12. Kriterijumi za izgradnju jedinica IR unutar državnih entiteta;
13. Benefiti odnosa sa JCH, spoljnom revizijom, konsultantima;
14. Vrste revizije.

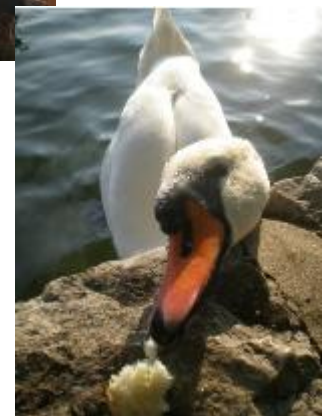

Društveni izveštaji (Anano Surguladze, Archil Sharvashidze, Arman Vatyan, Maksym Tymokhin, Sergeii Chornutskyi, Stanislav Bychkov i Zamira Omorova) – trebali su

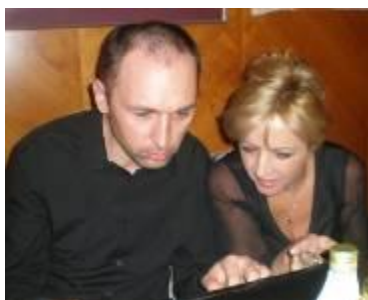
da fotografišu tokom radionice, što su savršeno i uradili.

Kritički prijatelji

Nakon događaja, članovi Izvršnog odbora su održali sastanak koji se odnosio na evaluaciju radionice o Priručniku IR i o budućim planovima. Tokom ovog sastanka, članovi su raspravljali o aktivnostima, odgovornostima, rokovima i

Tomislav i Albana prave nacrt sadržaja Priručnika IR koristeći se Mind Mapp Software-om.

budžetu do kraja 2011. godine (Strateški plan ZP IR), a takođe o prezentacijama Plenarnog sastanka PEM PAL-a u Zagrebu.

Kritički prijatelji (Amela Muftik, Filloreta Nikaj, Kosum Aliu, Roze Uldedaj, Skender Breznica, Stoja Rečenović i Valentina Perović) su trebali da analiziraju šta je to što je

IA manuals

What we learned?:

- ✓ Updating and improving our manuals its permanent process;
- ✓ Allow internal auditors to be creative;
- ✓ Going through the workshops we are becoming smarter;
- ✓ Its better to use practical experience;
- ✓ We should be in permanent contact with others participants to solve some problems (<http://pempaltr.wikispaces.com>)

IA – we are beautiful tulips

bilo dobro tokom radionice, i da ponude preporuke za poboljšanje budućih događaja PEM PAL-a.

Delovi radionice koji su ocenjeni kao dobri su sledeći:

- Ideja, tema, radionica i organizacija;
- Prevođenje;
- Doprinos Sigma-e;
- Smeštaj na Bledu i hotelski kapaciteti;
- Konstruktivna pitanja i odgovori;
- Radionica ne bi bila radionica bez Beverly;
- Tomislavov entuzijazam.

Preporuke u pravcu unapređenja:

- Na wikispaces postaviti e-mail adrese i slike svih članova;

- Kontinuirano predstavljati stanje stvari svake zemlje;

- Sledeći put bi trebali raspravljati o proceni rizika – što je važno zbog strateških i godišnjih planova.

Na kraju radionice formirana je radna grupa u vezi Priručnika IR. Članovi ove radne grupe su: Albana Gjinopulli, Ljerka Crnković, Cristina Scerbina i Zamira Omorova.

Organizovan je obilazak grada divnoj crkvi i zamku na brdu.

Druga radionica je bila posvećena temi Treninga i sertifikacije u oblasti interne revizije (T&S). Prvog dela dana članovi su raspravljali o stanju u oblasti T&S u svakoj zemlji. Beverly je predložila da se rapsrava podeli na dva dela: trenutni status T&S, i problemi odnosno rizici koji deluju na razvoj T&S.

Crna Gora: ne postoji program T&S, a takođe je problem što ne postoje ni treneri iz oblasti interne revizije.

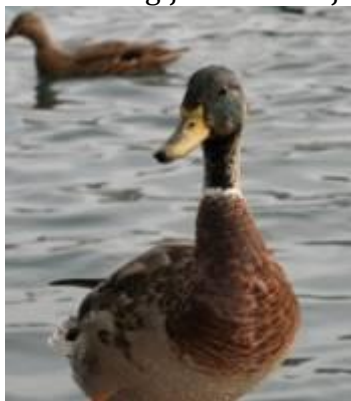
Bosna i Hercegovina: postoji Udruženje internih revozora, ali se odnosi na revizore privatnog sektora i ne odgovara preciznim potrebama. Postoji potreba da se obuče treneri u JCH i u jedinicama interne revizije.

Hrvatska: moduli u trajanju od 5 nedelja, pismeni ispit, potreba da se izvrše 2 interne revizije. Za budžetske korisnike program sertifikacije je besplatan. Postoji poseban odbor za setifikaciju kojeg čine lica iz JCH i ostali članovi. Problem je taj što su zaposleni u javnom sektoru manje plaćeni, pa postoji rizik gubitka sertifikovanih internih revizora javnog sektora.

Albanija: Program T&S je započeo 2005. godine. JCH je zvanično telo za T&S, ali takođe postoji i Savetodavni odbor. Trenutno postoji potreba da se napravi drugi model T&S.

Ukrajina: ne postoji program T&S pošto će jedinice interne revizije biti uspostavljene početkom 2012. godine. Problem čini i to što Standardi IR još uvek nisu odobreni, a trening moduli još uvek nisu razvijeni. Postoji potreba za asistencijom u razvoju

metodologije IR. Ukrajina razmatra opciju treninga na daljinu ili web treninga.

Kirgistan: JCH rukovodi razvojem metodologije, a sva dokumenta interne revizije (zakoni, standatdi,

priručnici) su odobreni. Zemlja očekuje pomoć u ovoj oblasti. Rad je zasnovan na IPPF-u. Ne postoje osposobljeni treneri za obuke i trening program treba biti razvijen.

Moldavija: ne postoji uspostavljeni program sertifikacije, ali su razvijeni trening moduli (računovodstvo, interna revizija, programsko budžetiranje, itd). Postoji nekoliko problema: Ko treba raditi obuku JCH? Da li JCH postaje trening centar? Previše teorijske obuke od strane profesora.

Kosovo: postoji tehnička pomoć i svi koraci su pripremljeni zahvaljujući konsultantima. Trenutno je aktuelan CIPFA – TAIPS program uz pomoć CEF-a. Postoji vrlo jaka politička podrška, pružaju se slobodni dani radi pripreme za polaganje ispita, kao i ugovori kojima se predviđa obaveza ostanka u javnom sektoru.

Gruzija: Program T&S nije uspostavljen i ne postoje kapaciteti vezani za trening.

Nakon toga, Tomislav je osmislio prezentaciju koja se odnosila na Korpus znanja (KZ).

Rasprava je bila nastavljena prezentacijom Noel Hepworth-ija.

On je istakao neke kritičke poglede na sheme treninga u zemljama, prednosti posedovanja međunarodnog programa T&S, kao i troškova.

Joop Vrolik je predstavio trening program koji se odnosi na oblast javnih nabavki, razvijen od strane SIGMA-e, a koji bi mogao poslužiti kao dobar primer razvijanja programa T&S.

Nakon prezentacije, svi članovi su bili uključeni u rasprave koje su se odnosile na temu nacionalnih prema međunarodnim programima T&S. Tomislav je spomenuo da postoji ogromna smena osoblja od kada su interni revozori postali međunarodno priznati. „Nemojte previše stavljati naglasak na međunarodni sertifikat“.

Diana Grosu-Axenti je napomenula da je međunarodni sertifikat više za elitne profesionalce.

Arman Vatyán je predložio da zemlje članice PEM-PAL-a trebaju razviti program T&S koji bi bio realističan, praktičan i skrojen prema potrebama javnog sektora. Treba prepustiti da međunarodna sertifikacija bude odluka svake zemlje posebno, jer ona uključuje dosta finansiranja. Zemlje članice PEM-PAL-a bi trebale razviti 1. nivo modela T&S.

Nakon toga Beverly je podelila članove na tri različite grupe kako bi radili na postojećem KZ privatnog sektora i kako bi ih povezali sa potrebama javnog sektora:

1. Standardi IR, teorija i metodologija: Arman Vatyán, Filloreta Nikaj, Joop Vrolik, Maksym Tymokhin i Sergeii Chornutskyi;
2. Oblasti znanja: Albana Gjinopulli, Archil Sharvashidze, Cristina Scerbina, Diana Grosu-Axenti, Skender Breznica i Zamira Omorova;
3. Alatke i tehnike: Amela Muftić, Kosum Aliu, Ksenjia Maver, Stoja Roćenović, Tomislav Mičetić i Valentina Perović.

Cristina je napomenula da su građani naši klijenti. Kako bi postigli svoje ciljeve, javne institucije trebaju zadovoljiti građane ponudom kvalitetnih usluga.

Tomislav je rekao da je Moldavija most koji spaja zemlje bivšeg Sovjetskog Saveza i balkanske zemlje.

Naposletku, sve grupe su razvile nacrt KZ za interne revizore javnog sektora, koji su prikazivali osnovne teme i „poželjno“ znanje koje se odnosi na program T&S.

T&S radionica je nastavljena prezentacijom Senke Maver koja se odnosila na Trening i sertifikaciju internih revizora u oblasti javnog sektora (TIAPS). Ona je predstavila informacije o modulima i troškovima. Ovakva vrsta sertifikovanja je iz vrste učenja na daljinu.

Na kraju radionice napravljen je zaključak, a članovi su predstavili svoje utiske koji su se odnosili na T&S događaj.

Većina zemalja se složila da je u prvim koracima neophodno da se razvije lokalni program T&S, kao i da se postave realistični ciljevi.

Odbor sačinjen od članova koji su prisustvovali radionici:

- Tomislav Mičetić (Hrvatska) - predsjedavajući
- Arman Vatyán (Jermenija)
- Ljerka Crnković (Hrvatska)
- Albana Gjinopulli (Albanija)
- Diana Grosu – Axenti (Moldovija)
- Cristina Scerbina (Moldovija)
- Zamira Omorova (Republika Kirgiz)

Posebna zahvalnica:

- **Jean Pierre Garitte, Joop Vrolijk and Noel Hepworth** - SIGMA eksperti
- **Arman Vatyán**, PhD, FCCA, Viši ekonomista za Jermeniju i Gruziju - Svetska banka
- **Beverly Trayner**, fasilitator, Consultant USA
- **Senka Maver and Nataša Zrzljak**, Centar za finansije (CEF) – Slovenija – PEM-PAL Sekretarijat
- **Svim presenterima i članovima za aktivno učestvovanje na radionici!**

Predstojeće aktivnosti:

- Januar 2011 – Veliki Plenarni sastanak PEM-PAL-a svih ZP – Zagreb, Hrvatska
- Maj 2011 – ZP IR Procena rizika i T&S sesije

“Ulazimo sve dublje u materiju i postajemo sve praktičniji (prljavi posao prakse)” Beverly Trayner.

- Tomislav Mičetić

Logistika: CEF

Učesnici radionice Priručnik IR

The Public Expenditure Management Peer-Assisted Learning network (Upravljanje javnim finansijama – učenje u saradnji sa kolegama), PEM PAL predstavlja multilateralni napor razvoja kapaciteta i razmene reformskih iskustava među zemljama članica zemalja Centralne Azije i Centralne i Istočne Evrope. PEM PAL je počeo sa radom 2005. godine kako bi odgovorio potrebi poboljšanja domaćih kapaciteta u oblasti javne potrošnje i finansijskog upravljanja kroz učenje u saradnji sa kolegama i razmeni iskustava praktičara iz regiona Istočne Evrope i Centralne Azije. PEM-PAL je podržan od strane Svetske banke, OEBS, DFID, US Trezora, SECO, GTZ i InWEnt. PEM-PAL Sekretarijat je pod odgovornošću Centra za finansije (CEF), Ljubljana, Slovenija. Stvorene su tri zajednice prakse, za budžetsko poslovanje, trezor i internu reviziju, tako povezujući praktičare najvišeg upravljačkog nivoa po tim specifičnim oblastima sektora javnih finansija. Više informacija o PEM-PAL-u mogu biti nađene na internet stranicama PEM-PAL-a: www.pempal.org

Učesnici radionice T&S

Urednici i dizajn:

- Cristina Scerbina